

EEN SCHEDEL VAN DE TEGELSE BEVER, *TROGONTERIUM BOISVILLETTI* (LAUGEL) IN HET NATUURHISTORISCH MUSEUM

door A. W. F. Meijer
Natuurhistorisch Museum, Maastricht.

In één van de Tiglien¹)-vitries van ons museum bevond zich tot voor kort een opmerkelijk voorwerp. Een limoniet²)-konkretie, die min of meer de vorm van een schedel bezat en ter bescherming gedeeltelijk in een korst van gips was gevat. Uit de konkretie staken de bovenkaakskiezen van *Trogotherium boisvilletti* naar buiten.

Men kan zich afvragen met welk doel dit stuk in de vitrine was geplaatst, want er zijn mooiere kaken en kiezen van dit dier in onze kollekties te vinden.

Was het misschien, om een idee te geven van de grootte van de schedel? Of bedoeld als een voorbeeld van konkretievorming rondom beenderen, zoals men die wel vaker in bepaalde niveaus van de Tegelse klei aantrof?

Of bevatte de konkretie een geheim, dat men schroomde te ontsluiten? In de katalogus, die hij destijds aanlegde, is Rector Cremers ook al niet bijzonder mededeelzaam: „267 en 268,³) 2 kaken, in gips gevat”. Verder verwijst hij naar een brief van Dr. A. Schreuder over deze stukken, gedateerd 20 december 1930.

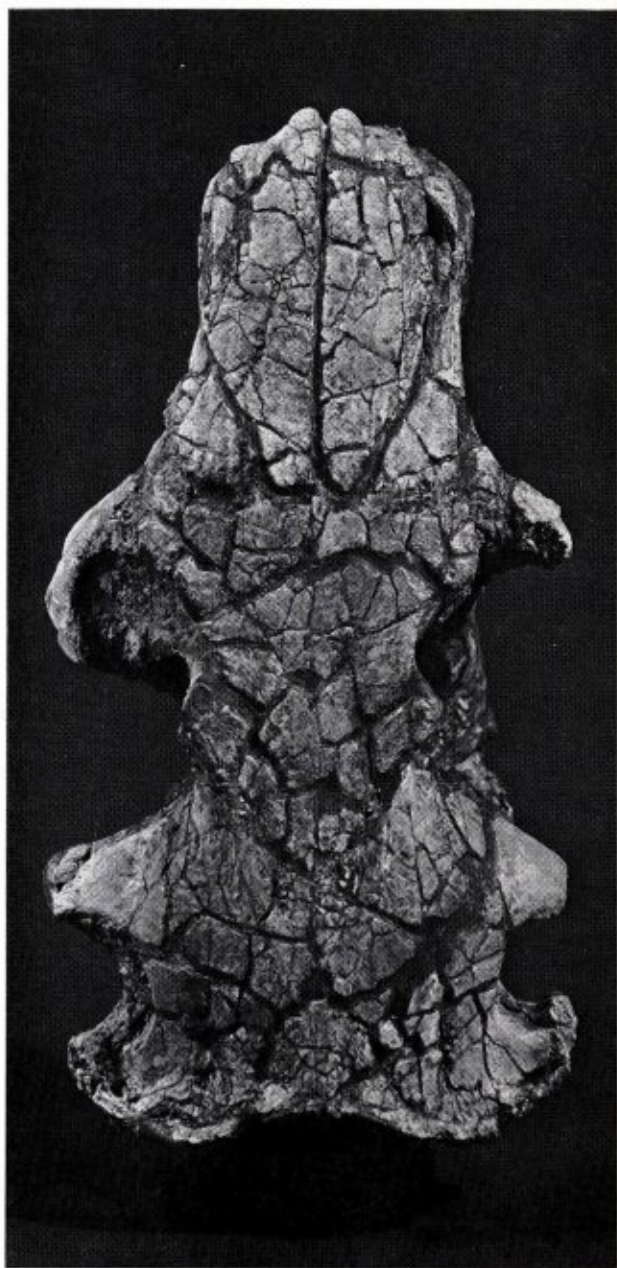
Op gegeven moment werd onze nieuwsgierigheid te groot en besloten we, om een poging te wagen de konkretie verder uit te prepareren.

Al bij het eerste verwijderen van de omringende korst werd ons duidelijk, dat er een schedel in moest zitten, maar ook, dat de schedelbeenderen in kleine stukjes waren uiteengevallen.

¹) Tiglien: de warmere periode tussen de eerste en tweede ijstijd van het ijstijdvak.

²) limoniet of klei-ijzersteen, $\text{Fe}_2\text{O}_3 \cdot n(\text{H}_2\text{O})$.

³) onder nr. 268 waren de bijbehorende snijtanden apart in de kollektie opgenomen.

Schedel van *Trogotherium Boisvilletti* (Laugel)
NHMM. St. 2263 G. Van boven gezien ($\frac{3}{4}$ ware grootte).

Een (achteraf gezien gelukkig) toeval wilde, dat pas in de loop van de preparatie de door Rector Cremers genoemde brief werd gelezen. Dr. Schreuder (die door haar wetenschappelijk werk aan de fauna van Tegelen een internationale faam verwierf) schreef erin aan de Rector, dat zij geprobeerd had om de schedel uit te prepareren, doch tot de slotsom was gekomen, dat door de konkretie-vorming al het been was verwoest.

Ongetwijfeld is de ervaring van Dr. Schreuder geweest, dat bij een dergelijke fossilisatie het prepareren meestal op een fiasco uitliep.

Het wordt nu duidelijk, waarom men destijds geen verder onderzoek meer heeft verricht naar de inhoud van de konkretie, en deze meer dan veertig jaar ongemoeid heeft gelaten.

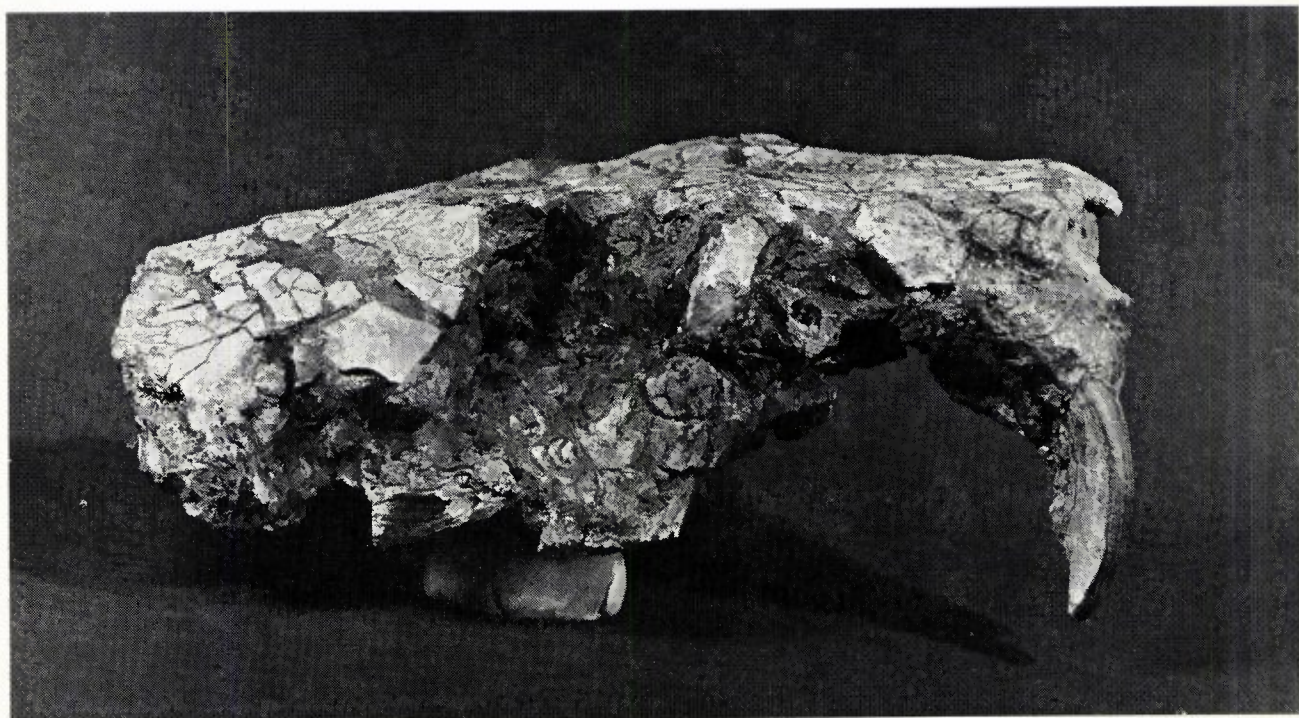
Onze eerste resultaten waren echter gunstig, zodat

we konden doorgaan met prepareren, zonder het risico te lopen voor „eigenwijs” te worden versleten. Het uiteindelijke resultaat ziet u op de foto's.

In feite is de gehele schedel – met uitzondering van de jukbogen – bewaard gebleven. Aan de onderkant liepen de limoniet-korsten echter gedeeltelijk door het bot heen, waardoor dit vergruisde.

De schedelbeenderen zijn in kleine stukjes gebroken, die nog wel in onderling verband liggen, maar niet meer tegen elkaar; er is sediment tussengedrongen. Kennelijk is de vorming van de konkretie gepaard gegaan met een volumevermeerdering van het materiaal binnen de schedel, waardoor deze als het ware werd opgeblazen.

Tenslotte kan men de vraag stellen, hoeveel schedels van *Trogontherium boisvilletti* in de loop van de tijd in de Tegelse klei zijn gevonden.

Schedel van rechts gezien. ($\frac{3}{4}$ ware grootte).

In Teylers Museum in Haarlem bevindt zich een schedel, die qua fossilisatie veel op het „Maastrichtse” exemplaar lijkt; hij is echter minder compleet. Het Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie in Leiden bezit, behalve een steenkern van een schedel, waaraan vele details, o.a. van de bouw van de hersenen te zien zijn, een fraaie schedel met bijbehorende onderkaken.

Onze schedel is dus de derde, die bekend is.

Het is merkwaardig, dat in een afzetting, waarin zoveel resten (waaronder schedeldelen) van *Trogontherium* zijn gevonden dat men wel van „Trogontherium-klei” spreekt, niet meer schedels zijn aangetroffen.

Al met al is ons museum een belangrijke aanwinst rijker geworden – of eigenlijk niet, want de schedel was er al, doch wachtte slechts op onthulling.

Summary

A limonite concretion from the Teglian clay (Lower Pleistocene, Dutch province of Limburg), since long exhibited in the Natuurhistorisch Museum at Maastricht, after preparation proved to contain an almost complete skull of the Castorid *Trogontherium boisvilletti* (Laugel).

Although fragments of skull and dentition of this animal are far from rare among the fossils from Teglian deposits, complete skulls have seldom been found. In fact, the specimen mentioned above is the third known, the others being kept in the Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie at Leiden and in Teylers Museum at Haarlem.

Literatuur

- I. M. v. d. Vlerk & F. Florschütz 1950: Nederland in het Ijstijdvak. W. de Haan N.V., Utrecht. (geschiedt als algemene orientatie).
- A. Schreuder 1949: Nieuwe zoogdierfossielen uit de Tegelse klei. Geologie en Mijnbouw 11 vol. 11: p. 115-126. (geeft een afbeelding en beschrijving van de schedels in Leiden en Haarlem).

EEN BEVERRAT UIT ZUTENDAAL (B.)

Zondag 28 januari l.l. vonden de heren L. Heuvels, Fr. Jongen en A. Meijer tijdens een wandeling door de bossen van Zutendaal (B.) het nog tamelijk verse kadaver van een Beverrat (*Myocastor coypus*). Nu is de Beverrat een knaagdier dat thuishoort in de gematigde streken van Zuid Amerika, zodat men zich afvraagt hoe hij in Zutendaal terecht is gekomen. Wie ooit de piekharige pels van een levende Beverrat heeft gezien, kan zich nauwelijks voorstellen dat die enige waarde heeft. Toch werden deze dieren, die ook wel Nutria worden genoemd, na 1930 ook in Europa op vele plaatsen als pelsdier gefokt. Hierbij ging het de fokker om de dichte, fluweelzachte laag onderbont, die pas zichtbaar wordt wanneer de lange piekharen zijn uitgetrokken.

Ik herinner me een vakantie in Tubbergen – het was in het begin van de vijftiger jaren – doorgebracht op zo'n Nutria-farm. „Gerrit de Stotteraar”, evenals de inbreker waar hij naar was genoemd, had een indrukwekkende reputatie op het gebied van ontvluchtelingen en had zelfs een keer kans gezien om zich door 15 centimeter beton heen te knagen.

Evenals zijn naamgenoot werd hij steeds na korte of langere tijd weer gevangen en teruggebracht.

Ook de thans gevonden Beverrat zal wel zo'n vluchteling zijn. Het is een middelgroot mannetje (totale lengte 90 cm, staartlengte 36,5 cm) met een geelwitte vacht; de kleur van de ogen is helaas niet meer vast te stellen. Het dier vertoonde geen verwondingen. De lichte kleur van de vacht is geen zeldzaamheid: sommige farmhouders legden zich toe op het fokken van lichtgekleurde ex., waarvan de huiden gemakkelijker in de diverse modekleuren waren te verven.

Door de veranderde mode is Nutria-bont niet meer zo gevraagd en is dientengevolge het aantal farms sterk teruggelopen. Het is mij niet bekend of er in de buurt van Zutendaal Beverratten zijn gehouden of nog worden gehouden. Wellicht is er onder de lezers iemand die mij hierover kan informeren.

A. W. F. Meijer
Nat. Hist. Museum